

LADISLAV FRANEK

ŠTATÚT KOMPARATISTIKY V SLOVENSKEJ LITERÁRNEJ VEDE

Abstrakt

Príspevok je zameraný na stručnú charakteristiku vývinu slovenskej literárnovednej komparatistiky. Stredobodom pozornosti sú metodologické princípy z obdobia šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov, ako ich predovšetkým pod vplyvom ruských formalistov a J. Mukašovského vo svojej teórii nastolil D. Ďurišin. Dôležité je zistenie, že na Slovensku nešlo ani v ďalšom vývine o vybudovanie autonómnej vedeckej disciplíny, ale o viac-menej integrálne spojenie historických a kritických koncepcií, s prvoradým zreteľom na potreby národnej literatúry. V takomto interdisciplinárnom priestore, ktorý sa v dnešných časoch v zmysle vítaného oživenia otvára aj do budúcnosti, sa naďalej rozvíja recepcná aktivita u väčšiny starších slovenských bádateľov, založená na viacroznom výskume medziliterárnych vzťahov a súvislostí.

Abstract

THE POSITION OF COMPARATIVE LITERATURE IN SLOVAK LITERARY RESEARCH

The paper is a short characteristics of the development of Slovak comparative literary studies. It focuses on the methodological principles of the 1960s and 1970s as they were established by Dionýz Ďurišin mainly under the influence of Russian formalists and Jan Mukašovský. It is important to note that in Slovakia the development of an autonomous discipline was not the main concern. Slovak literary studies were rather interested in an integral combination of historical and critical concepts with the focus on the needs of the national literature. In such an interdisciplinary space, which is also open in the future in the sense of welcome revival, the reception activity of Slovak scholars is still flourishing, based on a multidimensional research of interliterary relations.

Kľúčové slová

štatút komparatistiky ■ literárna história a historická poetika ■ interdisciplinárnosť výskumu

Key words

Status of comparative literature ■ Literary history ■ Historical Poetics ■ Interdisciplinary Research

Je známou skutočnosťou, že komparatívny aspekt skúmania tvorí na Slovensku až do dnešných čias integrálnu súčasť väčšiny teoreticko-

-historických alebo kritických prístupov k literatúre. Ak som teda nazval svoj krátky príspevok *Štatút komparatistiky v slovenskej literárnej vede*, chcel som tým skôr provokatívne naznačiť, že úsilie vidieť tradične chápanú porovnávaciu literatúru, komparatistiku alebo porovnávaciu literárnu vedu ako absolútne samostatnú epistemologickú disciplínu, a teda v takom zmysle vyrovnáť sa s vyhranenejšou programovou koncepciou západných komparatistov, narážalo u nás už od začiatku, predovšetkým v prácach Dionýza Ďurišina, na nemálo prirodzených úskalí alebo prekážok.

Treba zdôrazniť, že komparatívne uvažovanie o funkčnosti a teoretických princípoch nového prístupu k literatúre, a to na základe dôkladnej, logicky premyslenej metodiky a metodológie zaznamenalo na Slovensku najväčší rozvoj v druhej polovici šesťdesiatych a začiatkom sedemdesiatych rokov. Priamo to súviselo s kolektívnou aktivitou viacerých slovenských literárnych bádateľov, ktorí po založení Ústavu svetovej literatúry a jazykov SAV roku 1964 mali možnosť v slobodnejších podmienkach nadviazať na dedičstvo svojich dávnejších predchodcov a v rozličných oblastiach vedeckého výskumu (verzológia, historická poetika, genológia, komparatistika) zužitkovať alebo ďalej objavne a cieľavedome rozvíjať rôznorodé a zároveň jednotiace východiská pri sledovaní vzťahov slovenskej literatúry k cudzím literatúram. V tomto období, ako hovorí Ďurišin, treba mať v slovenských reláciách na pamäti skutočnosť, že komparatívne skúmanie sa na pozadí rozvoja slovenskej literárnej vedy osobitne nekonštituovalo, čo nesporne súviselo so špecifickými úlohami slovenskej literatúry v minulosti.¹ Dôraz bol v minulosti podľa jeho názoru kladený na vývinové problémy národnej literatúry, na rozdiel od situácie napr. v Nemecku, Poľsku, v Čechách (Jiří Polívka, Jan Máchal, Jiří Horák, Frank Wollman, Július Dolanský, Karel Krejčí a i.), kde bola tradícia rozvinutejšia. Ďurišin pripomína, že počiatky slovenskej komparatistiky, ktorá si kládla za cieľ konfrontovať slovenskú literatúru predovšetkým so slovanskými literatúrami, sú spojené s dielom P. J. Šafárika (*Dejiny slovanskej reči a literatúry*) a J. Kollára (*O literárni vzájemnosti mezi kmeny a nářečmi slavskými*), k čomu v ďalšom období možno priradiť práce Ľ. Štúra, J. Kalinčiaka, J. M. Hroboňa alebo kritickú aktivitu S. H. Vajanského, J. Škultétyho a iných.

Z množstva zistení, ktoré dokumentujú Ďurišinov pohľad na komparatistiku obrátenú predovšetkým na vzťahy slovenskej literatúry k litera-

¹ Porov. ĎURIŠIN, Dionýz: *Teória literárnej komparatistiky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1975, s. 22.

túre českej, ruskej a sovietskej, vysvitá zámer vybudovať komparatistiku ako relatívne samostatnú disciplínu, ktorá by koncepcne a systematicky umožnila zaradiť slovenskú literatúru do medziliterárnych vzťahov a súvislostí vôbec (poznajme, že vývinu slovenskej komparatistiky sa podrobnejšie venujú jeho *Dejiny slovenskej komparatistiky*, 1979).

Nebudem sa detailnejšie zaoberať týmito mimoriadne obsiahlymi a hodnotnými zisteniami z pera významného slovenského bádateľa. Je zjavné, že naplno odrážajú stav vedeckého myslenia o komparatistike, ktorá v tom čase mohla aj v jeho koncepcii rátať s mimoriadne pestrým zdrojom impulzov: význam A. N. Veselovského pre integrálne spojenie teoretického a historického prístupu, prekonávanie pozitivistickej kauzality prostredníctvom dialektického rešpektovania podmienenosti a súvzťažnosti jednotlivých prvkov diela, nastolenie historickej poetiky v súhre genetického a typologického aspektu pri skúmaní národnej literatúry a medziliterárnych vzťahov, dialektická podmienenosť medzi zvláštnym a všeobecným, Šklovského „umenie ako postup“, dôraz na induktívnosť metódy oproti tradičnej deduktívnosti a podobne.

Chcem tým iba opätovne zdôrazniť, že pracovný model nachádzal u neho, aj u niektorých iných slovenských vedcov, najmä pod vplyvom ruských formalistov a českého štrukturalizmu J. Mukařovského (napr. téza o premenlivosti hodnotenia literárneho diela v priebehu dejín), naozaj pestré a široké uplatnenie. Treba povedať, že najvýraznejším predchodcom a inšpirátorom bol Mikuláš Bakoš, ktorý sa už v tridsiatych rokoch na báze historickej poetiky venoval analýze vývinu slovenskej poézie, pričom dôsledne využíval princíp dialektického vzťahu medzi vetou a veršom, medzi metrickou a syntaktickou organizáciou básnickej štruktúry.

Ako je aj z dnešného pohľadu zrejmé, podobná komparatívna metóda založená na prvoradom zacielení na literárny fakt do značnej miery vylučovala zo svojho zreteľa tradičné literárnohistorické postupy, individuálne rozrôznené podľa spoločensko-kultúrnych a politických kritérií v dejinách národnej literatúry. Napriek tomu treba uznať, že v snahe o štatistickú a teoreticko-analytickú podloženú objektívnosť bola cenným prínosom a otvorila tak možnosti celistvejšie vnímať skúmaný jav, hlavne z hľadiska pokiaľ možno spoľahlivého poznania interakcie domáceho a inonárodného literárneho vývinu. O to väčšmi, že D. Ďurišin toto dialektické hľadisko mal v úmysle plnohodnotne rozvíjať prostredníctvom tézy o rozhodujúcom pôsobení prijímajúcej literatúry, čo predstavovalo výrazné nóvum, najmä oproti vplyvologickým princípom západnej komparatistiky (Claude Pichois, André-M. Rousseau).

Nebude od veci pripomenúť, že podobné formálne alebo štruktúrne východiská sa začiatkom sedemdesiatych rokov na Slovensku postupne, pod vplyvom neblahej politickej normalizácie, dostávali pod silný ideologický tlak, takže niektorí bádatelia (napr. i sám Ďurišin) museli opustiť svoje pôvodné teoretické postuláty prameniace zo striktných zásad historickej poetiky, alebo ich citeľnejšie prispôbiť (A. Popovič) zmenenej kultúrno-spoločenskej situácii tiež zvýšeným zreteľom na otázky domácej, slovenskej literatúry.

Práve Bakošov model tzv. vnútroliterárneho vývinu, označovaný pojmom historická poetika, sa prirodzene vymykal predstavám ideologicky „čistého“ a všeobecne žiaduceho výskumného nástroja. A to i napriek tomu, že na Slovensku nemožno ani v tomto období hovoriť o nejakom definitívne vyhranenom systéme. Táto skutočnosť sa vcelku prejavovala nielen vo vede, ale aj v umení, ako úsilie otvoriť sa tradícii, respektíve integrovať do rozmanitých zorných uhlov tiež univerzálne poňaté historické modely prameniace na rozdiel od predchádzajúcich princípov avantgardy zo symbolického pohľadu na skutočnosť. Jeho rehabilitácia mala za následok, že do polovice sedemdesiatych rokov sa na Slovensku aj v tejto porovnávacej disciplíne – dôkazom toho je koniec koncov Ďurišinova teória komparatistiky – objavuje koexistencia literárnej histórie a historickej poetiky, inými slovami koexistencia štruktúrnych a historických postupov pri skúmaní medziliterárneho procesu. To všetko viedlo k tomu, že napriek určitej uzavretosti formálno-vývinovej historickej poetiky, ktorej limitovanosť si sám M. Bakoš jasne uvedomoval, mohli v tých časoch u nás pretrvávať a zároveň sa inovovať také modely, ktoré boli znakom hľadania vítanej symbiózy, užitočného sklbenia viacerých zorných uhlov pri komparatívnom pohľade na literatúru.

Treba povedať, že napríklad v otázke skúmania rusko-slovenských literárnych vzťahov v období romantizmu A. Popovič kládol dôraz na komplexné využitie geneticko-kontaktových a typologických aspektov literárnej tvorby (porov. *Preklad a výraz*, 1968). Jeho model sa na jednej strane opieral o poznatky tradičnej literárnohistorickej mimézy (súlady obsahu a formy, kultúrno-spoločenské determinanty, psychologické činitele, životopisné fakty), na druhej strane mal možnosť obohatiť tento rozmer o teoretické poznatky zo semiotiky, literárnej komunikácie, štruktúrnych zákonitostí literárneho textu. V takýchto postupoch sa odzrkadľovalo interdisciplinárne prepojenie teórie a empirie, čo smerovalo k oživeniu analytického subjektu vo vzťahu k tradícii a jej individuálne rozrôzneným umeleckým prejavom tak v priestore domácej, ako i cudzej literatúry.

Nebudem ďaleko od pravdy, ak poviem, že práve v tomto zjednocujúcom úsilí spočíva osobitosť slovenského skúmania medziliterárnych vzťahov. Už vzhľadom na komplexnosť takto postaveného projektu, ktorého cieľom mala byť plodná umenovedná syntéza. Napriek tomu, že podobný model sa prvoplánovo neusiloval o vytvorenie komparatistiky ako samostatnej vednej disciplíny, mal rozhodujúci vplyv na sledovanie vzájomného pôsobenia slovenskej a cudzích literatúr. Komparatívne hľadisko sa vďaka tomu dostávalo do tesnejšej väzby s tradičnejšími prostriedkami a postupmi literárnohistorického bádania a utváralo tak nielen vedľajšiu alebo komplementárnu zložku viacrozmerne fungujúcej pracovnej metódy. K tomu sa žiada dodať, že jej pôsobenie sa v tom čase neobmedzovalo na potreby čisto vedeckého výskumu, ale do značnej miery zasahovalo aj do pedagogického procesu na niektorých slovenských univerzitách (Kabinet literárnej komunikácie Pedagogickej fakulty v Nitre).

Nazdávam sa, že na celkové objasnenie úloh komparatívnych skúmaní v slovenskom prostredí treba vziať do úvahy nezanedbateľný význam domácej tradície, v ktorej má *prekladová literatúra* oddávna nanajvýš dôležité miesto. Súvisí to s prirodzenými potrebami slovenskej literatúry, ktorá v kontakte s literatúrou tzv. veľkých národov mohla prostredníctvom prekladov objavovať rozmanitý zdroj oživujúcich alebo obnovujúcich podnetov. Pojem svetová literatúra vyzdvihujúci nadnárodný rozmer literárno-kultúrnej výmeny nachádzal na Slovensku vzácnu oporu v tom, že viacerí slovenskí bádatelia pôsobili i naďalej pôsobia zároveň aj ako prekladatelia umeleckej literatúry. Majú teda možnosť tiež rovnocenne kriticky bezprostrednejšie vstupovať nielen do problematiky praktických otázok prekladania, ale aj zhodnocovať svoju tvorivú prax v širšom teoreticko-historickom rámci. Spomedzi niektorých významných predstaviteľov tejto orientácie treba popri Blahoslavovi Hečkovi spomenúť predovšetkým Jozefa Felixa, ktorý prejavoval schopnosť zladit' svoju rozhladenosť, erudíciu, intuíciu a tvorivý talent s nadosobnou ambíciou osvetľovať mnohoraké aspekty prekladovej literatúry, predovšetkým z románskych literatúr, na pozadí univerzálneho kréda vrcholných zjavov svetovej literatúry. Zásluhou toho, ako je známe, pravidelne zaujímal stanovisko k esteticko-významovej úrovni slovenských prekladov, pričom na rozdiel od Ďurišina bral do úvahy tak hľadisko prijímajúcej slovenskej literatúry, ako i prijímanej literatúry. Táto fungovala v jeho vnímaní vlastne ako nevyhnutný korektív k vývinovým obmedzeniam alebo dokonca k provincializmu domácej literatúry. Pri tejto práci vždy zdôrazňoval všestranne intenzívnu teoretickú prípravu, bez ktorej by sa každý naslovovzatý prekladateľ nemal zaobiť.

Je zaujímavé, ako som si uvedomil, že Felixov komplexný záber má veľa spoločného s koncepciou porovnávacjej literatúry, ako ju v Španielsku programovo nastolil Claudio Guillén vychádzajúci zo spojenia medzi teóriou a empiriou, z napätia medzi lokálnym a univerzálnym (porov. *Medzi jednotou a rozmanitosťou*, 2005). Treba poznamenať, že najnovšie vydanie jeho kľúčového diela signalizuje viacero faktorov, ktoré spoľahlivo objasňujú dnešnú celosvetovú krízu tejto disciplíny. Z celistvého pohľadu prináša poznatok, prečo komparatistika v Guillénovej koncepcii chce byť autonómnou disciplínou. A to i napriek tomu, že vďaka úsiliu o zovšeobecnenie v rovine druhovo-slohového prístupu k literatúram má toto dielo niektoré spoločné znaky so slovenskými koncepciami porovnávacieho, avšak primárne historicky národne orientovaného výskumu. Vzťahuje sa to tiež na obdobie sedemdesiatych a osemdesiatych rokov, keď komparatívne postupy tvorili organickú súčasť prác viacerých odborníkov, predovšetkým s ohľadom na vývin a osobitosť slovenskej literatúry (K. Rosenbaum, M. Tomčík, V. Kochol a i., pričom postupy historickej poetiky do značnej miery pretrvávajú u P. Winczera, hoci neoavantgardné komparatívne princípy L. Franeka v danom období nebolo možné ďalej rozvíjať). Samozrejme, že silným limitujúcim faktorom tu bolo všeobecné filozofické pozadie medziliterárneho výskumu, ktoré v týchto dielach určovalo primárny zreteľ na vývinové požiadavky slovenskej literatúry.

V teoretických prácach týkajúcich sa otázok umeleckého prekladu sa pozornosť súbežne presunula na výstavbové zákonitosti literárneho textu, na dôkladné rozpracovanie terminológie alebo semioticko-štruktúrnych aspektov literárneho diela. Dochádzalo k tomu na platforme všeobecnej teórie prekladu. Keďže s modelom historickej poetiky už nebolo možné z vonkajších dôvodov programovo ďalej počítať, v oblasti teórie sa postupne opätovne presadzovala potreba nestrannej objektívnosti, v snahe dospieť k didakticky precízne formulovanému modelu. Deduktívnosť tradičných modelov bola u Popoviča opätovne nahrádzaná induktívnosťou: slúžila na ilustráciu a teoretické zdôvodnenie jednotlivých prekladateľských aspektov alebo problémov. Princíp modelovania na základe tradičnej súhry histórie, teórie a kritiky v dôsledku toho strácal svoju literárno-kultúrnu efektívnosť, a to odhliadaním od významnej úlohy autorskej individuality ako odrazu špecifického poslania literatúry, ako o tom v ostatných desaťročiach svedčí vývin modernej a postmodernej svetovej literatúry. V oblasti komparatistiky sa najmä v teoretických prácach D. Đurišina postupne dostala do centra pozornosti otázka medziliterárnych spoločenstiev. Takýmto spôsobom sa prehlboval rozpor medzi racionalitou tradičnej teoretickej a didaktickej prípravy a historickou rôznorodosťou

umeleckých prejavov národnej a inonárodnej literatúry, čím sa oslaboval bezprostrednejší ohľad na subjektívnosť čitateľa ako legitímneho činiteľa v kultúrnom dialógu.

Na druhej strane treba uznať, že tradičné prístupy v zásade ani dnes neprestávajú zohrávať dôležitú úlohu pri rozbere a hodnotení umeleckej úrovne prekladov, hoci sa vyznačujú skôr čiastkovosťou, zúženým pohľadom na literatúru z historicko-vývinového hľadiska. V nadväznosti na hečkovsko-felixovskú líniu problémového a tvorivého hľadania prekladateľských riešení sa v tom odzrkadľuje individuálne úsilie vidieť literárne dielo v zmysle jeho primárneho esteticko-významového pôsobenia na bytostne rozhladeného, v rámci oživej tradície osobitne ustrojeného a zároveň prakticky skúseného recipienta (M. Bátorová, „preklad ako umenie“ v koncepcii J. Zambora).

Ako sme videli, komparatívne skúmanie literatúry môže na Slovensku i dnes disponovať v istom zmysle výnimočne rozmanitým prameňom hodnotných empiricko-teoretických poznatkov a impulzov. Nie je náhoda, že táto skutočnosť sa v generačnom pohľade prejavuje v tom, že viacerí mladší (žiaľ, dnes už starší!) bádatelia môžu z tejto bohatej tradície využívať pre svoju prácu neobmedzené spektrum historicky analyzovaných pohľadov a prístupov. V konečnom dôsledku smerujú k tomu, aby literatúra neprestávala pôsobiť ako základný, mnohostranne „živý“ materiál, ktorý neobchádza jej osobité poslanie, pravdaže, dnes i zásluhou už slobodnejšej možnosti medzikultúrno-spoločenského poznania i sebapoznania.

Niet pochyb o tom, že práve v Ústave svetovej literatúry SAV sa v súlade s podobne formulovanými grantovými úlohami dejín prekladu plodne rozvíja recepčne zamerané štúdium i teoreticky podložených medziliterárnych a medzikultúrnych kontaktov (L. Vajdová, K. Bednárová, M. Kusá, E. Maliti, M. Žitný i viacerí iní). Pritom treba vyzdvihnúť, že u každého vedca tvorí komparatívny aspekt neodmysliteľný nástroj nielen pracovného zanietenia. Aj s prihliadnutím na pokračujúce hľadanie spoločných osudov blízkych národov, napr. južnoslovanských, ktorých poznávanie môže v takom svetle hlbšie osvetliť a zároveň potvrdiť našu príslušnosť k odvekému zväzku slovanských národov (J. Jankovič, P. Koprda). Spomínam to všetko i napriek tomu, že vinou príslovečnej slovenskej diskontinuity, zavinenej do značnej miery zvonka regulovanými zásahmi do tohto procesu v predchádzajúcom období, nateraz sa vcelku iba slabo črtajú možnosti produktívneho nadväzovania na typicky slovenskú tradíciu bytostne zakotvenejších modelov a pohľadov. Je preto pochopiteľné, že v práci mladej generácie sa to odzrkadľuje v hľadaní

nových, transkulturne orientovaných prístupov, ktoré v bezprostrednejšom kontakte so západnou komparatistikou často odhliadajú od tradične kontrastívnych alebo dichotomických teórií a postupov.

V súčasnosti sa preto nie od vecí vynára otázka, do akej miery je slovenské dedičstvo komparatistiky schopné aspoň čiastočne oživiť popretŕhané putá s minulosťou, predovšetkým tú stránku tvorivého poznania, ktorá by v slobodnejších podmienkach plnohodnotne, v oživenom interdisciplinárnom priestore nielen nezaujato informatívne alebo didakticky našla znova zmysluplnejší odraz, predovšetkým vo vzdelávacom procese na univerzitách. Ako si azda ne jeden z nás jasne uvedomuje, tento proces sa oproti minulosti v teoreticko-praktickej a najmä jazykovej oblasti vyznačuje viacerými znakmi oslabenosti, ba, čo je horšie, až zámerného ústupu od tradične komplexných vedomostných poznatkov a nárokov.

Na mnohé z týchto otázok, verím, akiste prinesie odpoveď prvé stretnutie slovenských a českých komparatistov, najmä so zreteľom na v mnohom spoločnú tradíciu obidvoch historicky blízkyh národov.

Výberová knižná bibliografia teórie slovenskej komparatistiky

1966–2014 (spracovali Veronika Čejková, Ladislav Franek a Dionýz Ďurišín; porov. *Teória literárnej komparatistiky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1975, s. 355–364; Martin: Matica slovenská, 1980)

1966

KOCHOL, Viktor: *Slovo a básnický tvar*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1966. 294 s.

ĎURIŠÍN, Dionýz: *Slovenská realistická poviedka a N. V. Gogol'*. Bratislava: VSAV, 1966. 239 s.

BAKOŠ, Mikuláš: *Vývin slovenského verša od školy Štúrovej*. 3. doplnené vydanie. Bratislava: vyd. SAV, 1966. 298 s.

ĎURIŠÍN, Dionýz: *Problémy literárnej komparatistiky*. Bratislava: VSAV, 1967. 197 s.

1968

POPOVIČ, Anton: *Preklad a výraz*. Bratislava: VSAV, 1968. 249 s.

1969

BAKOŠ, Mikuláš: *Literárna história a historická poetika*. Bratislava: Ústav svetovej literatúry a jazykov SAV, 1969. 115 s.

1972

ĎURIŠIN, Dionýz: *Vergleichende Literaturforschung*. Prel. L. Richter. Berlin: Akademie-Verlag, 1972. 182 s.; 2. vyd. 1976. 187 s.

1974

ĎURIŠIN, Dionýz: *Sources and Systematics of Comparative Literature*. Prel. P. Tkáč. Bratislava: Univerzita Komenského, 1974. 293 s.

WINCZER, Pavol: *Poetika básnických smerov v poľskej a slovenskej poézii 20. storočia*. Bratislava: Veda, 1974. 176 s.

1975

ĎURIŠIN, Dionýz: *Teória literárnej komparatistiky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1975. 351 s.; 2. dopl. a preprac. vyd. 1985. 350 s. (Edícia Studia Litteraria, zv. 21.)

1976

ĎURIŠIN, Dionýz: *O literárnych vzťahoch. Sloh, druh, preklad*. Bratislava: Veda, 1976. 312 s.

1977

Vzťahy a súvislosti slovenskej a ruskej literatúry. Bratislava: SPN, 1977. 354 s. (s kolektívom autorov).

1979

ĎURIŠIN, Dionýz: *Dejiny slovenskej komparatistiky*. Bratislava: Veda, 1979. 235 s.

1980

Bibliografia slovenskej literárnej komparatistiky. Martin: Matica slovenská, 1980. 216 s.

1983

Slavica Slovaca. *Slovenská a ruská próza (Kontakty)*. Bratislava: Veda, 1983. 134 s.

1984

Theory of Literary Comparatistics. Prel. J. Kocmanová. Bratislava: Veda, 1984. 334 s.

1985

Teória medziliterárneho procesu. Bratislava: Tatran, 1985. 282 s.

KOŠKA, Ján: *Slovensko-bulharské literárne vzťahy (1826–1918)*. Bratislava: Veda, 1985. 178 s.

1986

Dejiny literárnej komparatistiky socialistických krajín. Bratislava: Veda, 1986. 347 s. (s kolektívom autorov).

CHMEL, Rudolf: *Paralely a konfrontácie*. O maďarskej literatúre a slovensko-maďarských literárnych vzťahoch. Bratislava: Slovenský spisovateľ. 235 s.

1987

Teorija na sporedbenoto proučovanje na literaturata. Prel. S. Lekoski. Skopje: Naša kniga, 1987. 395 s.

Osobité meziliterárne spoločensvá 1. Bratislava: Veda, 1987. 296 s. (s kolektívom autorov).

1988

Systematika meziliterárneho procesu. Bratislava: Veda, 1988. 196 s. (s kolektívom autorov.) (Ruská verzia: *Sistematika mežlitaraturnogo processa.* 130 s. Prel. I. Bogdanova.)

1991

Osobité meziliterárne spoločensvá 2. Bratislava: Veda, 1991. 280 s. (s kolektívom autorov.) (Franc. verzia: *Les communautés interlittéraires spécifiques 2.* 87 s. Prel. I. Gavora, Z. Tamáš, J. Teplan.)

1991

Osobité meziliterárne spoločensvá 3. Bratislava: Veda, 1991. 310 s. (s kolektívom autorov.) (Franc. verzia: *Les communautés interlittéraires spécifiques 3.* 71 s. Prel. A. Anettová.)

1992

Osobité meziliterárne spoločensvá 4. Bratislava: Veda, 1992. 462 s. (s kolektívom autorov.) (Franc. verzia: *Communautés interlittéraires spécifiques 4.* 100 s. Prel. A. Anettová.)

Čo je svetová literatúra? Bratislava: Obzor, 1992. 210 s.

1993

Osobité meziliterárne spoločensvá 5. Slovanské literatúry. Bratislava: ÚSvL SAV, 1993. 342 s. (s kolektívom autorov.) (Franc. verzia: *Communautés interlittéraires spécifiques 4.* Prel. A. Anettová.)

Osobité meziliterárne spoločensvá 6. Pojmy a princípy. Venované medzinárodnému kongresu slavistov v Bratislave. Bratislava: ÚSvL SAV, 1993. 210 s. (s kolektívom autorov.) (Franc. verzia: *Communautés interlittéraires spécifiques 6.* 88 s. Prel. A. Anettová.)

Svetová literatúra perom a dlátom. Bratislava: ÚSvL SAV, 1993. 80 s. Spoluautor L. Korkoš. (Franc. verzia: *Littérature mondiale en tant que communauté interlittéraire finale,* s. 59–77. prel. A. Anettová.)

Osobyje mežlitaraturnyje obščnosti. – 5. Taškent: Izdatel'stvo „Fan“ Akademii nauk respubliky Uzbekistan, 1993. 126 s. (s kolektívom autorov).

1996

Teória meziliterárneho procesu I. Bratislava: ÚSvL SAV, 1996. 210 s. (Franc. verzia: *Théorie du processus interlittéraire I.,* 90 s. Prel. A. Anettová, M. Kováčová, J. Teplan.)

1997

- FRANEK, Ladislav: *Štýl prekladu*. Vývinovo-teoretická a kritická analýza slovenských prekladov Paula Claudela. Bratislava: Veda, 1997. 161 s.
- Šta je svetska kniževnost? (Čo je svetová literatúra?)*. Prel. do srbského jazyka M. Dudok. Novi Sad: Izdavačka knižarnica Zorana Stojanoviča Sremski Karlovci, 1997. 226 s.

1998

- Medziliterárny centrizmus stredoeurópskych literatúr I*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské Univerzity, 1998. 160 s. (s kolektívom autorov).

2000

- WINCZER, Pavol: *Súvislosti v čase a priestore. Básnická avantgarda, jej prekonávanie a dedičstvo (Čechy, Slovensko, Poľsko)*. Bratislava: Veda, 2000. 315 s. ISBN 80-224-0614-70.
- KOPRDA, Pavol: *Medziliterárny proces II. Literárnohistorické jednotky v 20. storočí*. Nitra: UKF, 2000. 377 s. ISBN 80-8050-209-9.
- BÁTOROVÁ, Mária: *Jozef Cíger-Hronský a moderna: Mýtus a mytológia v literatúre*. Bratislava: Veda, 2000. 158+8 s. obraz. príloha. ISBN 80-224-061-39.
- KOPRDA, Pavol: *Medziliterárny proces III: Staršia slovensko-talianska medziliterárnosť*. Nitra: UKF, 2000. 303 s. ISBN 80-8050-298-6.

2003

- KOPRDA, Pavol – KOŠKA, Ján: *Ján: Konceptie svetovej literatúry v epoche globalizácie*. Bratislava: SAV, 2003. 384 s. ISBN 80-88815-14-2.
- KOPRDA, Pavol: *Literatúry ako súčasť medziliterárnych spoločenstiev*. Nitra: UKF, 2003. 355 s. ISBN 80-8050-632-9.
- KOPRDA, Pavol: *Medziliterárny proces IV. Slavica*. Nitra: UKF, 2003. 334 s. ISBN 80-8050-558-6.

2004

- Hrdina v stredoeurópskych a balkánskych literatúrach 19. a 20. storočia* (ed. Ján Koška). Bratislava: Veda, 2004. 195 s. ISBN 80-224-0821-2.
- BÁTOROVÁ, Mária: *Jozef Cíger-Hronský und die Moderne*. Frankfurt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford – Wien: Peter Lang Verlag, 2004. 167 s. ISBN 36-315-12-082.

2006

- BÁTOROVÁ, Mária: *Paradoxy Pavla Straussa*. Bratislava: Petrus, 2006. 215 s. ISBN 80-89-223-317-1.

2008

- Tvorivosť literárnej recepcie / Az irodalmi recepció kreativitása*. Zost. Judit Görözdi – Gabriela Magová. Bratislava: Veda a Ústav svetovej literatúry SAV, 2008. ISBN 978-80-224-1030-4. Číslo grantu VEGA 2/5112/5. Edícia Colloquia litteraria erudita II. (Dvojazyčná publikácia. Maďarská verzia: Az irodalomköziség a tudomány és művészet szimbiózisában.)

Podoby hrdinu v literatúre a v kultúrnej pamäti (ed. Ch. Balabanová, V. Prokešová). Colloquia litteraria erudita I. Bratislava: SAP. ÚSvL SAV, 2008. 112 s. ISBN 978-80-8095-26-2.

2009

KOPRDA, Pavol: *Medziliterárny proces V. Osemnásť storočie*. Nitra: UKF, 2009. 310 s. ISBN 978-80-8094-624-1.

KOPRDA, Pavol: *Medziliterárny proces VI. : teórie medziliterárnosti 20. storočia I*. Nitra: UKF, 2009. 540 s. ISBN 978-80-8094-625-8.

2010

KOPRDA, Pavol: *Medziliterárny proces VII : teórie medziliterárnosti 20. storočia II*. Nitra: UKF, 2010. 607 s. ISBN 978-80-8094-753-8.

2011

BÁTOROVÁ, Mária: *Slovenská literárna moderna v spektre svetovej moderny*. Martin: Matica slovenská, 2011. 278 s. ISBN 978-880812-80122.

2012

FRANEK, Ladislav: *Interdisciplinárnosť v symbióze literárnej vedy a umenia*. Bratislava: Veda, 2012. 208 s. ISBN 978-80-224-1277-3.

BÁTOROVÁ, Mária: *Domínik Tatarka slovenský Don Quijote*. Bratislava: Veda, 2012. 244 s. ISBN 978-880-224-126-98.

2013

WINCZER, Pavol: *Literatúra v hľadani čitateľa* (20. roky: Karel Čapek, Il'ja Erenburg). Bratislava: Veda, 2013. 192 s. ISBN 978-80-224-1330-5.

WINCZER, Pavol: *K otázkam teórie a dejín prekladu na Slovensku I*. Ed. Pavol Winczer a kol. Bratislava: ÚSvL SAV, 19693. 261 s. ISBN 80-967046-1-3.

BÁTOROVÁ, Mária: *Medzi ideálom a ničotou*. Eseje a publicistika. Bratislava: vyd. Spolku slovenských spisovateľov, 2014. ISBN 978-880-618-087.

ČEJKOVÁ, Veronika: Bibliographie of Slovak Translation Studies: 1970–2012. In: Vajdová, Libuša (ed.): *Present State of Translation Studies in Slovakia*. Bratislava: SAP (Slovak Academic Press), 2013, s. 97–225. 264 s.

prof. PhDr. Ladislav Franek, CSc.

Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava

ladislav.franek@savba.sk